

Van	Adviesraad Sociaal Domein
Aan	College van burgemeester en wethouders
Onderwerp	Heeft Oosterhout een inclusieve samenleving?
Behandeld door	Adviesraad sociaal domein Oosterhout
Datum	Oktober 2023

Heeft Oosterhout een inclusieve samenleving?

1. Aanleiding.

Gemeente Oosterhout wil inclusiebeleid opstellen met als doel een inclusieve samenleving te zijn. De gemeente heeft in het kader daarvan aan de adviesraad gevraagd mee te denken over het beantwoorden van de volgende vragen:

1. Waar staat de gemeente wat betreft inclusie?
2. Wat zijn aandachtspunten voor een inclusievere samenleving?
3. Wat zijn de aanbevelingen van inwoners en netwerkpartners om een inclusieve samenleving te zijn?

De gemeente wil van inwoners en netwerkpartners namelijk graag het volgende weten:

- Voelen alle inwoners zich welkom in Oosterhout, ongeacht afkomst, (lichamelijke) beperkingen, inkomen, seksuele voorkeuren, opleiding?
- Kunnen alle inwoners zichzelf zijn in Oosterhout?
- Kunnen alle inwoners in Oosterhout overal aan mee doen?
- Ondervinden inwoners discriminatie?
- Ideeën voor een inclusief Oosterhout? Fysieke uiting?

2. Inleiding

Inclusie betekent dat iedereen, met of zonder beperking, kan meedoen in de samenleving. Iedereen hoort erbij. In een inclusieve samenleving kunnen mensen met een beperking precies dezelfde dingen doen als mensen zonder beperking. Toegankelijkheid heeft daarbij twee invullingen; kunnen alle Oosterhouters gebruik maken van de beschikbare voorzieningen en hebben zij daarbij ook toegang tot de beschikbare informatie?

Wij ontdekten dat het woord ‘inclusie’ in de samenleving niet de beleving heeft als: “iedereen moet kunnen meedoen”. In de samenleving heeft inclusie meer een relatie met de LHB-TIQ+ gemeenschap. Wij stellen daarom voor een ander woord of begrip voor inclusie te kiezen. Daarover meer in ons advies in paragraaf 3.

Voor het verkrijgen van een antwoord op de vragen van de gemeente hebben wij ons netwerk ingeschakeld. Dat hebben we gedaan door middel van een enquête en het organiseren van gesprekken met belangstellenden voor het houden van verdiepende gesprekken. In totaal zijn 360 enquêtes verstuurd aan inwoners en organisaties. Hiervan zijn er 102 ingevuld teruggestuurd. Met 14 inwoners en 3 organisaties zijn verdiepende gesprekken gevoerd. Daarnaast hebben 3 organisaties digitaal gereageerd.

Inclusie is een breed begrip en gaat over vele onderwerpen. Ons advies is daarom uitgebreid en veelomvattend, ook om het zo compleet mogelijk te maken.

De opbouw van ons advies is vanaf hier als volgt:

- 3 Advies
- 4 Uitkomst enquête
- 5 Achtergrond respondenten
- 6 Antwoorden respondenten naar de thema's
- 7 Gesprekken met organisaties

In de bijlagen staat:

De samenvatting van de gesprekken naar thema (1). Ideeën voor een inclusieve samenleving ingevuld door de respondenten van de enquête (2). Samenvatting van de gesprekken met organisaties (3). Verslagen van de gesprekken met de respondenten die zich aanmeldden voor een gesprek (4).

3. Advies.

Inclusie is te abstract

Zoals in de inleiding staat: kies een ander woord/ begrip voor 'inclusie'. Het is een te abstract woord dat veel mensen niet begrijpen. Door anderen wordt het meteen in verbinding gebracht met de LHBTIQ+-groep. Ook dat is niet goed; een inclusieve samenleving is voor iedereen. Een mogelijk alternatief is: 'Een samenleving waarin iedereen kan meedoen'.

Handvest overheid burger

Door veel gesprekspartners is gezegd dat de gemeente zich afsluit van de samenleving en niet empathisch is. Daardoor voelt niet iedereen zich welkom in Oosterhout, met name omdat de gemeente niet bereikbaar is. De Vereniging voor Bestuursrecht heeft een handvest geschreven met regels waaraan een klantvriendelijke overheid moet voldoen¹. (<https://verenigingbestuursrecht.nl/wp-content/uploads/2023/09/Handvest-overheid-burger-def.pdf>). Het zou goed zijn als gemeente Oosterhout de regels in het Handvest ter harte neemt en er naar handelt.

Fysiek welkom heten van nieuwe inwoners

Nodig nieuwe inwoners uit voor een bezoek aan het gemeentehuis, samen met andere nieuwe inwoners. Eventueel georganiseerd door vrijwilligers. Zo leren nieuwe inwoners elkaar en anderen kennen en wordt het makkelijker je welkom te voelen. Tijdens deze bijeenkomst kan een boekje worden uitgereikt met alle relevante informatie voor nieuwe inwoners van Oosterhout. Het zou goed zijn als bij deze bijeenkomst bestuurders en ambtenaren fysiek aanwezig zijn om contact te maken. Om zo nieuwe inwoners fysiek welkom te heten, maar ook voor het geven van informatie. Eventueel ook om een fysieke afspraak te maken.

¹ Zie laatste pagina voor de literatuur verwijzing.

Meer aandacht voor inwoners met een migratieachtergrond

Voor de groep inwoners van Oosterhout met een migratieachtergrond moet meer aandacht komen. In Elseviers Weekblad (EW) staat een artikel van Jan Latten² (emeritus hoogleraar sociale demografie), waarin hij zegt: 'Het aantal autochtone Nederlanders krimpt flink, terwijl de bevolking als geheel groeit door immigratie. Dat leidt tot significante sociale veranderingen en stemt tot nadenken'. (Zie EW van 23 augustus 2023). Ook in Oosterhout zullen de verhoudingen tussen autochtone Nederlanders en mensen met een migratieachtergrond veranderen. Nu wordt door verschillende gesprekspartners genoemd dat deze groep zich niet mengt. Door de taalachterstand van veel mensen met een migratieachtergrond kunnen (durven) mensen zich niet (te) mengen. Aan de andere kant zegt de moslimgemeenschap: 'Activiteiten in de wijk (zoals buurtbakkie) kunnen er voor zorgen dat men uit het isolement komt'. Daar ligt een taak voor de gemeente om ervoor te zorgen dat er meer activiteiten worden georganiseerd in wijken en buurten, waar alle buurtbewoners zich thuis voelen.

Activiteiten in de wijken organiseren, niet in een gebouw maar op straat

In het voorgaande adviseren wij activiteiten in de wijken te organiseren waar buurtbewoners zich welkom voelen. Ons advies is dit niet in een wijkgebouw of in het gemeentehuis te doen, maar op straat. Waarbij iedereen die ertoe doet aanwezig is. De wijkwethouder, de wijkmakelaar, de wijkagent, jeugdwerkers, de buurtvereniging. Zo leren nieuwe mensen anderen kennen. Daarnaast is zo'n bijeenkomst goed om vragen te stellen over de wijk en te horen wat goed gaat en wat beter kan.

Aandacht voor mensen die niet digitaal vaardig zijn en/ of niet taalvaardig

Vrijwel alle gesprekspartners maakten melding van de digitale overheid. Met daarbij de vraag: hoe moeten mensen die niet digitaal vaardig zijn aan hun informatie komen? In ons advies over het sociaal domein is door ons ook al genoemd het inrichten van een informatieplein in het gemeentehuis. Inmiddels is in de Kerkstraat 'het centrum voor wonen en welzijn' gevestigd. Dit centrum is beperkt geopend en niet echt een plaats voor een vraag en een praatje. Ook kunnen mensen terecht bij Theek5 voor ondersteuning bij digitale problemen. Toch adviseren wij de gemeente een bemenst informatiepunt in het gemeentehuis te openen. Het is ook een optie om mensen die er niet uitkomen uit te nodigen voor een gesprek.

De gemeente is bezig met eenvoudig taalgebruik, maar nog niet iedereen kan de brieven van de gemeente lezen. Dat blijkt uit de enquête waarin bijna een kwart van de respondenten zegt: ik begrijp de brieven van de gemeente niet of niet goed. Wij adviseren om inwoners te betrekken bij het opstellen van de brieven. Daarmee voorkomt de gemeente dat 'vaktaal' in de brieven staat die mensen niet begrijpen.

Verkeersveiligheid

De verkeersveiligheid op met name voet- en fietspaden is niet goed in Oosterhout. De voet- en fietspaden zijn vaak te smal en er is sprake van achterstallig onderhoud of wortelopdruk. Dat geldt ook voor de berm langs de voet- en fietspaden. Met name de slechte kwaliteit van de fietspaden is meerdere keren genoemd in de enquête en door gesprekspartners.

² Zie laatste pagina voor de literatuur verwijzing.

Ook de verkeersveiligheid in onder andere Dorst langs de Rijksweg is niet goed voor met name wandelaars en rolstoelers. De gemeente wil graag dat meer mensen wandelen en fietsen mede in verband met de gezondheid. Met slechte voet- en fietspaden is het niet prettig en veilig wandelen en fietsen. Ons advies is daarom: Knap de voet- en fietspaden op die slecht onderhouden zijn en onderhoud de bermen en het groen erlangs. Niet alleen in Oosterhout, maar ook in de kerkdorpen en in het buitengebied.

Sociale veiligheid

Een ander punt dat meerdere keren is genoemd is de sociale (on)veiligheid van de fietsenkelder op de Markt. Vrijwel niemand maakt gebruik van deze fietsenstalling omdat er geen fysieke bewaking is in de kelder. Dat maakt dat de kelder een sociaal onveilig gevoel geeft. Daardoor staat de Markt vol met fietsen wat een verkeersonveilig gevoel geeft en heel rommelig is. Ons advies: zorg voor bemensing van de beide fietsenstallingen. Dat geeft een veel veiliger gevoel en daardoor zullen veel meer fietsen in de stallingen gezet worden.

Wantrouwen

Met name Oosterhouters met een intellectuele handicap hebben het gevoel dat ze door de gemeente niet serieus worden genomen. Bij hen leeft een mate van wantrouwen. Ze zijn niet in staat de informatie adequaat tot zich te nemen. Daarnaast hebben zij het gevoel dat de overheid de informatie tegen hen gebruikt. Heel vaak gaat dit ook op voor Oosterhouters met een niet Nederlandse achtergrond. Vanuit de moslimgemeenschap worden vergelijkbare signalen opgevangen. Gemeente Oosterhout zou meer kunnen doen om het vertrouwen te winnen van de inwoners. Dit is ook door ons genoemd in een eerder advies over het minimabeleid.

Meedoen en de kosten daarvan

‘Armoede’ is ook een belangrijk aspect van de mogelijkheid om mee te kunnen doen aan de samenleving. Door respondenten is ook genoemd dat financiën de reden zijn om niet te kunnen meedoen. Financiële problemen leiden soms tot uitsluiting, of in ieder geval tot gevoelde uitsluiting. Niet altijd zijn de mogelijkheden om toch mee te kunnen doen bij de ondervraagden bekend. De gemeente zou hier actiever op in kunnen zetten.

Meer aandacht voor armoede

Door armoede kunnen veel mensen niet meedoen in onze samenleving. Mensen in armoede leven ongezonder en korter. Dat is al in vele onderzoeken aangetoond. Kinderen die opgroeien in een gezin met armoede krijgen een valse start. Deze kinderen krijgen niet dezelfde kansen als leeftijdgenoten in een gezin met voldoende financiële middelen. Verder blijkt uit onderzoek door de gemeente Tilburg dat mensen met bijvoorbeeld (financiële) problemen sterk achteruit gaan in hun I.Q. Zij kunnen niet meer rationeel denken en daardoor niet meer voldoen aan wat de overheid van hen vraagt. En de overheid vraagt (te) veel. De gemeente zou actiever op zoek kunnen gaan naar gezinnen die geen gebruik maken van bestaande regelingen.

Meer aandacht voor de mensen 'op de bank'

Ook in Oosterhout is een groep inwoners die al jaren een bijstandsuitkering heeft; het 'granieten bestand'. In gemeente Vaals is daar een aanpak voor bedacht, de Beweegmakelaar. De Beweegmakelaar krijgt de ruimte en werkt niet volgens de WMO wetten en regels. De beweegmakelaar gaat naar de mensen toe om te vragen wat ze nodig hebben. Dat heeft er toe geleid dat al heel wat mensen 'van de bank af' zijn gekomen. De Nationale Ombudsman heeft in zijn rapport 'Burger in zicht' Vaals als voorbeeld gesteld. Vaals heeft extern onderzoek laten doen naar de aanpak. Daaruit blijkt dat elke geïnvesteerde euro aan de voorkant 3 euro bespaart aan de achterkant³.

Mensen met een beperking aan een baan helpen

Veel inwoners met een beperking hebben moeite om een passende baan te vinden. De gemeente zou meer aandacht kunnen besteden aan het stimuleren van bedrijven om mensen met een beperking passend werk aan te bieden. De gemeente zou daar zelf het goede voorbeeld in kunnen geven door (meer) mensen met een beperking een werkplek aan te bieden. De gemeente zou werkgevers dan kunnen informeren hoe waardevol mensen met een beperking kunnen zijn voor een werkgever.

Kinderen laten kennismaken met kinderen met een beperking

Laat kinderen van jongsaf aan kennis maken met kinderen en mensen met een beperking, geestelijk of lichamelijk. Dat zal er voor zorgen dat deze kinderen in hun volwassen leven meer begrip hebben voor mensen met een handicap. De gemeente zou kunnen samenwerken met meerdere organisaties die kinderen met een beperking huisvesten. Onder meer het Tico huis, het Thomashuis en Stichting Pim Junior. Zo maken kinderen op een eenvoudige manier kennis met mensen met een handicap.

Meer aandacht voor bereikbaarheid, ook van winkels en gebouwen in Oosterhout

Rolstoelers kunnen niet overal aan meedoen en niet overal even makkelijk naar binnen. Dat komt omdat niet alle overheidsgebouwen en winkels goed bereikbaar zijn voor mensen met een beperking. Het zou goed zijn als de gemeente een inventarisatie doet naar de toegankelijkheid van overheids- en particuliere gebouwen en dat niet alleen in de binnenstad, maar door heel Oosterhout en de kerkdorpen.

Meer openbare toiletten en de medische toiletpas

In Oosterhout zijn weinig openbare toiletten, niet in het centrum, maar zeker niet in de woonwijken en de kerkdorpen. Door het ontbreken van openbare toiletten kunnen sommige mensen niet meedoen in de samenleving. Gemeente Oosterhout doet er goed aan meer openbare toiletten te realiseren. Toch zal het niet overal in Oosterhout lukken om openbare toiletten beschikbaar te hebben. Een alternatief is de medische toiletpas van de Stichting Medisch Toiletpas Nederland. Horeca en winkels kunnen zich melden dat hun toilet beschikbaar is voor houders van een Medische toiletpas. De gemeente zou daar meer aandacht aan kunnen besteden door bedrijven te stimuleren zich aan te melden als adres waar mensen gebruik kunnen maken van het toilet.

³ Zie laatste pagina voor de literatuur verwijzing.

Een symbool voor inclusie

Een symbool voor een inclusief Oosterhout is naar onze mening zeker niet een regenboogzebrapad. Dat is te eenzijdig gericht op 1 groep. Een mogelijk symbool is een boom of bomen (op een paar goed zichtbare locaties in Oosterhout) waarin de gemeente aangeeft dat 'Een samenleving waarin iedereen kan meedoen' moet groeien. Dat kan een boom of bomen symboliseren.

Figuur 1: Inclusieboom in gemeente Meer (België)

4. Uitkomst van de enquêtes

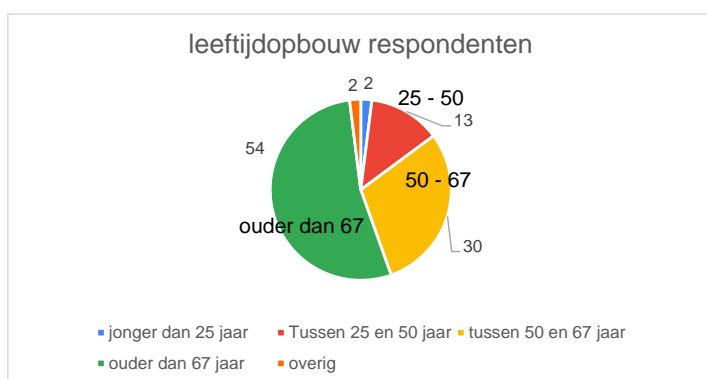
De adviesraad heeft inwoners en organisaties betrokken om tot een antwoord te komen op de vragen van de gemeente. Wij hebben een enquête gemaakt en deze digitaal doorgestuurd naar ons netwerk bestaande uit de volgende personen en organisaties:

- De klankbordgroep van de adviesraad, bestaande uit willekeurige inwoners en inwoners die aan meerdere adviezen meewerkten.
- Organisaties van de werkgroep preventie (zorgorganisaties werkzaam in Oosterhout, die 4 maal per jaar een gezamenlijk overleg hebben over het sociaal domein in Oosterhout).
- Buurtverenigingen en dorpsraden.

In totaal betreft het 360 ontvangers. Wij ontvingen van 101 inwoners en 6 organisaties een antwoord. Aansluitend spraken wij 14 inwoners en 3 organisaties. De samenvatting van de gesprekken en de verslagen staan in de bijlagen.

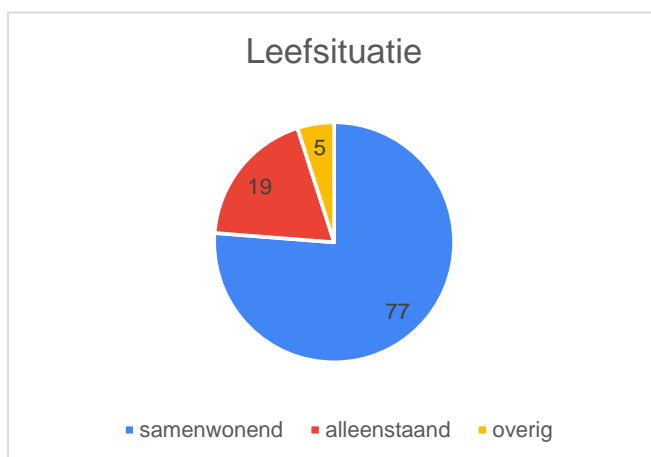
5. Achtergrond respondenten.

De antwoorden die wij ontvingen in de enquête en de resultaten van de verdiepende gesprekken hebben uiteraard een relatie met de achtergrondkenmerken van onze respondenten. Daarom als eerste een overzicht van de achtergrond van onze respondenten.

Figuur 2: leeftijdsopbouw respondenten

54 van de 101 respondenten is ouder dan 67 jaar, 30 zijn tussen 50 en 67 jaar en 13 zijn tussen 25 en 50 jaar. Slechts 2 respondenten zijn jonger dan 25 jaar en 2 geven geen antwoord.

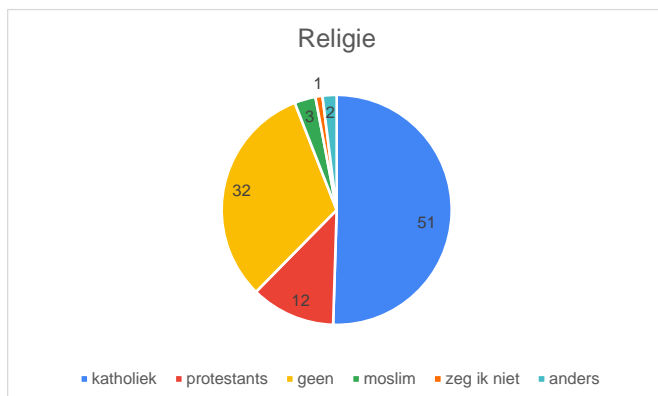
Figuur 2: Leefsituatie respondenten

77 respondenten zijn samenwonend, 19 zijn alleenstaand en 5 geven liever geen antwoord of hebben niets ingevuld.

Figuur 3: gender respondenten

58 van de respondenten is man en 43 is vrouw.

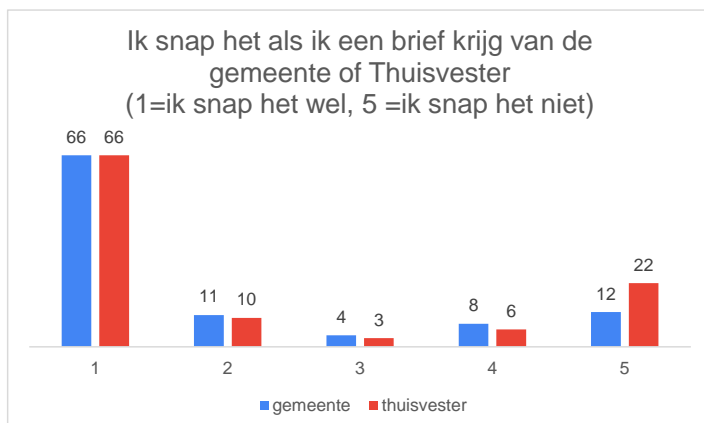
Figuur 4: religie respondenten

51 van de respondenten is katholiek, 32 respondenten zijn niet religieus, 12 zijn protestants, 3 zijn moslim, 2 anders en 1 zegt het liever niet.

Figuur 5: Lichamelijke beperkingen respondenten

84 van de respondenten heeft geen lichamelijke of geestelijke beperking. 14 respondenten hebben wel een beperking en 3 zeggen het liever niet.

Figuur 6: Ik snap het als ik een brief krijg van de gemeente of van Thuisvester

Driekwart van de respondenten snapt een brief van de gemeente of Thuisvester helemaal of bijna helemaal. Een kwart (24) snapt brieven van de gemeente niet of niet goed. Bijna een derde (31) van de respondenten snapt brieven van Thuisvester niet of niet goed.

Samenvatting van de achtergrondkenmerken: iets meer dan de helft van onze respondenten is ouder dan 67 jaar. Driekwart is samenwonend en ruim de helft is man. Ongeveer de helft van de respondenten is katholiek. 14 van de 101 respondenten heeft een beperking. De beperkingen lopen uiteen van hartproblemen tot niet kunnen lopen of geestelijke problemen. De leesvaardigheid van veel respondenten is niet goed genoeg om brieven van de gemeente of van Thuisvester te begrijpen. Opvallend is dat de brieven van Thuisvester kennelijk moeilijker zijn dan die van de gemeente.

6. Antwoorden respondenten op de 5 thema's

De antwoorden uit de enquête volgen de 5 thema's die wij ook hanteerden in de verdiepende gesprekken en de interviews met de organisaties. Het betreft de volgende thema's:

- Welkom voelen
- Veilig voelen, zowel sociale veiligheid als verkeersveiligheid.
- Meedoen
- Jezelf kunnen zijn
- Aandachtpunten voor een inclusief Oosterhout (staan in de bijlage)

Welkom voelen.

Figuur 7: Welkom voelen

9 respondenten voelen zich heel weinig of weinig welkom in Oosterhout. 14 voelen zich gemiddeld welkom. 77 respondenten voelen zich welkom of heel welkom in Oosterhout.

Veilig voelen.

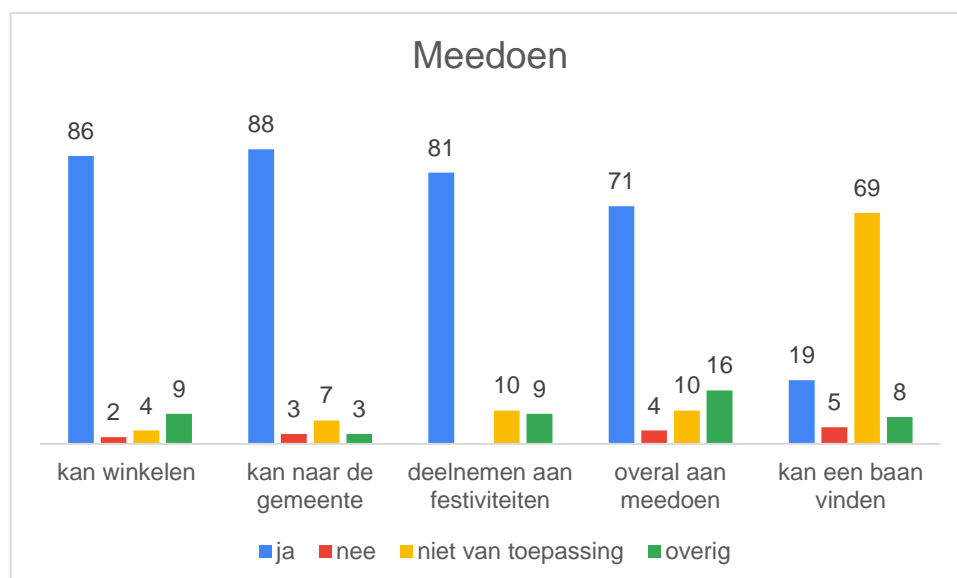

Figuur 8: Veilig voelen

12 respondenten voelen zich helemaal niet of niet veilig in Oosterhout. Nog eens 10 respondenten voelen zich niet echt veilig, maar ook niet onveilig.

79 van de respondenten, ruim 75% voelt zich veilig of heel veilig in Oosterhout.

Meedoen.

Figuur 9: Meedoen

Een grote meerderheid van de respondenten kan winkelen in Oosterhout, naar de gemeente en naar festiviteiten.

Het vinden van een baan is voor veel respondenten niet van toepassing (ouder dan 67 jaar).

Ik word gediscrimineerd/ ik kan mezelf zijn.

Figuur 10: ik word gediscrimineerd

13 van de respondenten wordt een beetje of heel erg gediscrimineerd. 86 respondenten worden niet of bijna niet gediscrimineerd. 2 gaven geen antwoord.

7. Gesprekken met organisaties

Wij hebben contact gezocht met een aantal organisaties, waarvan er 6 reageerden. Deze organisaties spreken namens de mensen die zij vertegenwoordigen.

Van Beum, Radar en Stichting NAH ontvingen wij een digitale reactie. Beum is een restaurant waar mensen werken met een afstand tot de arbeidsmarkt. Radar is het bureau vóór gelijke behandeling en tegen discriminatie. Stichting NAH komt op voor mensen met een niet aangeboren hersenletsel.

Verder is met 3 organisaties gesproken: Pim Junior en Pim Senior in Dorst, Midzuid en een vertegenwoordiger van de moslimgemeenschap. Bij al deze organisaties hebben wij dezelfde vragen voorgelegd als aan de inwoners.

- Welkom voelen
- Veilig voelen, zowel sociale veiligheid als verkeersveiligheid.
- Meedoen
- Jezelf kunnen zijn
- Aandachtpunten voor een inclusief Oosterhout

De resultaten van de gesprekken met de organisaties staan in de bijlage, paragraaf 3.

Adviesraad Sociaal Domein Oosterhout

16 oktober 2023

Verwijzingen naar de gebruikte literatuur:

Voetnoot 1:

<https://verenigingbestuursrecht.nl/wp-content/uploads/2023/09/Handvest-overheid-burger-def.pdf>.

Binnenlands Bestuur week 37, 2023, pagina 36 t/m 40. Artikel van Michel Knapen: Handvest overheid burger legt het ambtenaren uit: Nu allemaal even luisteren.

Voetnoot 2:

Elseviers Weekblad, 4 augustus 2023. (digitaal) Jan Latten: Bevolking groeit door immigratie, autochtone bevolking krimpt. Dat kan tot spanningen leiden.

Voetnoot 3:

Binnenlands Bestuur week 39, 2023, pagina 28 t/m 31. Artikel van Koen Enneking: Vaalse beweegmakelaar slecht drempels. Kom van de bank af!